"OSIROMAŠEN URANIUJUM – Istine i zablude"

Poruke javnosti sa seminara održanog 21. juna 2001. u Beogradu

Korišćenje municije sa osiromašenim uranijumom – tip i količina

Tokom bombardovanja SR Jugoslavije od strane NATO Alijanse u 1999. korišćena je i municija sa osiromašenim uranijumom. Dostupni podaci ukazuju da je pri dejstvu iz vazduha na protivoklopne jedinice VJ uglavnom upotrebljena municija koja poseduje kinetički penetrator od DU kalibra 30 mm. Ostalo je i dalje nerazjašnjenjo da li je tokom bombardovanja SR Jugoslavije upotrebljen osiromašen uranijum i u drugim projektilima i krstarećim raketama, a ako jeste, u kojim količinama? Na osnovu raspoloživih podataka kojima se poseduje u ovom trenutku, ukupna količina osiromašenog uranijuma koja je tokom akcija vazdušnih napada dospela na teritoriju SR Jugoslavije procenjena je na 10–15 kt (od 30 do 45 hiljada projektila, svaki sa po 300 g osiromašenog uranijuma).

Podaci o ciljevima koji su gađani

Vojska Jugoslavije je prikupljala određene podatke nakon svakog napada NATO avijacije (lokacija napada, tip korišćene municije) označavajući ciljeve koji su tom prilikom pogođeni. Izvršena je i biološka detekcija prisustva uranijuma kod određenog broja vojnika i drugih pripadnika oružanih snaga koji su bili prisutni na odgovarajućoj lokaciji u zoni dejstava NATO snaga (oko 1200 ispitanika, podatak VMA).

Lokacije prema zvaničnim izveštajima gde se nalazi osiromašen uranijum

Postoje izveštaji NATO Alijanse o ciljevima koji su gađani. Ukupan broj lokacija se kreće između 112 i 120. Ovi podaci nisu potpuni i neophodno je učiniti maksimalne napore i kontakte sa izvršiocima ovih akcija kako bi se pribavili pouzdani i potpuni izvešrtaji o lokacijama i vremenu kada su bombardovani ili gađani pojedini objekti municijom sa osiromašenim uranijumom. Postoje značajne razlike u preciznosti gađanja određenih ciljeva (od 1 m do nekoliko kilometara u prečniku).

Izveštaj UN Komisije

Postoji zvaničan izveštaj Komisije UN (UNEP) koji je po oceni mnogih stručnjaka iz Jugoslavije urađen na visokom stručnom nivou ali iz koga su izvedeni veoma loši, može se konstatovati netačni i konfuzni zaključci.

Istine konstatovane na Seminaru

Istine upućuju na portrebu da se uočenom problemu priđe sa posebnom odgovornošću. Stoga se inicira formiranje projekta koji će okupiti sve relevantne stručnjake i postojeću operativu u Jugoslaviji kako bi se problem prisustva osiromašenog uranijuma na našem području povoljno razrešio.

Konkretizacija projekta

a) Projekat uklanjanja osiromašenog uranijuma treba da definiše efikasne pravce delovanja sa konkretnim ciljevima i terminima. Bilo bi korisno da se sa takvim projektom upoznaju učesnici donatorske konferencije koja je planirana za 29. jun 2001. god u Briselu u cilju eventualnog prikupljanja neophodnih sredstava za ovu akciju.

b) Projektom će se precizirati i identifikovati sva zaduženja i akcije koje treba da slede od strane Saveznog ministarstva za odbranu, Instituta za nuklearne nauke u Vinči, drugih relevantnih institucija u zemlji (Univerziteti, VMA). Inicijator za formiranje projekta treba da bude Savezno ministarstvo za zdravlje i socijalnu politiku, odnosno odgovarajuća Ministarstva i Uprave za zašititu životne okoline u Crnoj Gori i Srbiji.

c) Projektom bi se definisali izvršioci, a u realizaciji projekta neophodno je uključiti i druge relevantne institucije iz inostranstva.

d) Za ove aktivnosti neophodno je obezbediti odgovarajuća finansijska sredstva, a projektom bi se tačno precizirao iznos i način korišćenja do potpune realizacije postavljenog cilja.

e) Projekat treba da bude posebno usmeren i na biološku detekciju osiromašenog uranijuma, koja će pored praćenja stanja na terenima gde je korišćen osiromašen uranijum, uključiti i dalju detaljnu analizu ljudi koji su boravili na tim terenima u toku napada NATO avijacije ili danas žive u neposrednoj blizini kontaminiranih područja (vojnici, stanovništvo).

f) Projekat treba da definiše lokaciju kao i potrebna sredstva gde bi se izgradilo trajno skladište na kome bi se odložio radioaktivni otpad u ovom slučaju osiromašeni uranijum.

Kosovo i Metohije

U svim budućim ispitivanjima (terenskim, biološkim) posebno se treba usmeriti na analizu stanja na Kosovu i Metohiji. S obzirom da su trenutno na tom području snage KFOR–a i UMNIK–a neophodno je da se pripreme odgovarajući modaliteti saradnje i realizacije ovakvog projekta uz pomoć relevantnih državnih i političkih struktura SR Jugoslavije i R Srbije.

Dosadašnji rezultati i akcije čišćenja terena

Nije tačna konstatacija koja se često može čuti u javnosti da se ne zna dovoljno o osiromašenom uranijumu. Postoje podaci, rezultati merenja i interpretacije mogućih posledica. Zaključci pojedinih predavača na seminaru o osiromašenom uranijum su ujedno i pravci dalje neophodne akcije na trajnom rešavanju ovog problema. Pri tome već sama činjenica da je jedno kontaminirano područje u Crnoj Gori (poluostrvo Luštica) praktično u potpunosti očišćeno od osiromašenog uranijuma ukazuje da je moguće ovaj problem na zadovoljavajući način rešiti.

Osiromašeni uranijum

Ostaje zaključak sa seminara da je osiromašen uranijum pored svoje radioaktivnosti i hemijski veoma toksičan. Zabluda je da je to bezopasan materijal po ljude i okolinu u koju dospe.

Iako se u javnosti i različitim izvorima informisanja u poslednje vreme sve češće čuje izraz "Balkanski sindrom" koji se uglavnom vezuje za osiromašen uranijum, ispravnije je govoriti o "Nametnutom ekološkom problemu na Balkanu" gde količina "isporučenog" uranijuma na područje SR Jugoslavije (Kosovo i Metohije, Južni deo Srbije i jedna lokacija u Crnoj Gori) predstavlja samo jednu kariku u nizu ekoloških problema koje u narednom periodu na efikasan način treba da se reše.